

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Alila, Jaana

Title: Mielipiteen jäljillä

Year: 2015

Version:

Please cite the original version:

Alila, J. (2015). Mielipiteen jäljillä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*,
11.03.2015(Maaliskuu). <http://www.kieliverkosto.fi/article/mielipiteen-jaljilla/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Mielipiteen jäljillä

Jaana Alila

Minun mielestäni tämä on hyvää kahvia. Mun mielipide on, että tää on hyvää kahvia. Minusta tämä on hyvää kahvia. Tämä on hyvää kahvia. Hyvää kahvia! Ah, mitä kahvia! Ah, kahvia! Ah! Mitkä näistä ovat mielipideilmauksia? Mikä mielipide on? Millaisia ominaisuuksia sillä on? Miten se määritellään?

Väitöskirjani aiheeksi muotoutui jatko-opintojen alkuvaiheessa mielipide. Mielipidetekstit vaikuttivat monipuoliselta ja mielenkiintoiselta tutkimuskohteelta. Tuntui, että mielipideteksti on monipuolisuutensa ohella kuitenkin melko tarkasti rajattu, tiettyyn tarkoitukseen, tietyllä sabluunalla kirjoitettu teksti. Kun aihe tarkentui mielipideilmiön tutkimiseen ja sen rakentumisen selvittämiseen, aihe tuntui edelleen yksinkertaiselta ja helposti rajattavalta käsitteeltä. Kyllähän jokainen tietää, mikä mielipide on ja miten sen voi ilmaista, eikö? Tutkimustyön alettua yksinkertaisuus mielipideilmiön ominaisuutena katosi vähitellen ja ilmiö näytti tutkijalle todellisen olemuksensa.

1) Millä tavoilla suomea toisena kielenä opiskelevat ilmaisevat mielipiteitään kirjoituksessaan?

a) Millainen yhteys iällä ja mielipiteen ilmaisukeinoilla on?

b) Miten mielipiteen ilmaiseminen muuttuu siirryttäessä taitotasolta toiselle?

2) Miten mielipiteen ilmaisuja voitaisiin automaattisesti tunnistaa ja käsitellä isosta tekstiaineistosta?

Tutkimuskysymykset ovat rajautuneet tarkemmiksi työn edetessä, vaikka jo alkuvaiheessa oli selvää, että haluan keskittyä siihen, miten oppijoiden väliset erot vaikuttavat mielipiteen ilmaisemisen keinoihin. Tutkimusaineisto koostuu noin 500 suomi toisena kielenä -oppijoiden kirjoittamasta mielipidetekstistä ja on peräisin kahdesta Jyväskylän yliopiston tutkimushankkeesta (Toisen kielen oppimisen polut 2010–2013, Dialuki 2010–2013) sekä Yleisten kielitutkintojen korpuksesta. Toki tekstilaji vaikuttaa mielipideilmauksien esiintymismäärään ja siihen, miten mielipide ilmaistaan. Tämän tutkimuksen aineiston tehtävissä tehtävänantona kaikilla tasoilla on ollut kirjoittaa mielipideteksti, joten mielipideilmauksia on teksteissä runsaasti. Koska kaikki tutkimusaineiston tekstit ovat samantyyppisiä mielipidekirjoituksia eli tarkoitettu mahdollisesti julkaistavaksi esim. sanomalehdessä, jää tekstilajien (sanomalehtiteksti, keskustelupalstan kommentti, pikaviesti jne.) väliset erot tämän väitöstutkimuksen ulkopuolelle.

Mielipiteestä kiinni

Aineistoon tutustumisen ja tutkimuskysymysten rajaamisen lisäksi jatkuvasti mukana kulkeva kysymys ja ongelma on se, miten mielipideilmaus voidaan määritellä. Kokeneemmilta tutkijoilta on tähän kysymykseen tullut erilaisia vastauksia. Osan mielestä määrittäminen on mahdotonta, osan mielestä tarpeetonta, toisten mukaan hankalaa, toisten mahdollista, mutta vaikeaa. Olen takertunut mielipiteisiin, joiden mukaan määrittäminen on mahdollista ja mukava haaste. Toki mielipide on mahdollista ilmaista hyvinkin selkeästi vakiintuneiden mielipideilmausten avulla, esimerkiksi *Minun mielestäni tämä on hyvää kahvia*. Ilmaisussa on mukana rakenne tai keino, joka viittaa suoraan siihen, että kyseessä on mielipide eikä virhetulkinnan mahdollisuuksia juuri ole. Jos tutkimus rajattaisiin koskemaan vain tällaisia, vakiintuneita ilmauksia, jäisi suuri osa mielipideilmauksia käsittelemättä. Tämän artikkelin alussa luetellut kahvin makua kuvailevat esimerkit kuvaavat kaikki jonkinlaista mielipidettä samasta asiasta. Osassa on mukana vakiintunut mielipideilmaus, toisissa ei. Mikä tekee näistä kaikista silti mielipiteen makuksia ilmauksia?

Kun yritetään saada kiinni kaikki ne keinot, joita oppijat käyttävät mielipiteensä ilmaisemiseen, täytyy aineisto tietysti käydä tarkkaan läpi. Kahlatessa jalkoihin osuu paljon sellaista, mikä ei ole mielipideilmaus, vaikka siltä näyttäisikin. Tässä vaiheessa

tutkimusta ydinongelma on se, miten mielipideilmauksen saa määriteltyä itselle niin tehokkaasti ja tarkasti, että aineiston läpikäyminen näiden kriteerien avulla olisi mahdollisimman yksinkertaista. Kriteerien ei pidä olla liian tiukat, jolloin paljon tärkeitä mielipideilmauksia jäisi pois vain siksi, ettei niihin sisälly varsinaista mielipideilmausta tai -rakennetta, kuten *mielestäni* tms. Toisaalta voidaan ajatella, että melkein kaikki, mitä sanomme tai kirjoitamme, on jollakin tavalla jonkun mielipide. Tällainen raja on tietysti myös mahdoton. Tämän ongelman ratkaisemiseksi olen päätenyt siihen, että käyn aineiston läpi, etsin mielestäni mielipideilmaukseksi tarkoitettut ilmaukset, pyrin kategorioimaan ne ja pohtimaan samalla, mikä ilmauksesta tekee mielipiteen ja miksi.

Mielipide on ilmiö, jolla on aina olemassa oleva tai kuviteltu vastaanottaja. Toinen seikka, joka mielipideilmausta määrittää, on konteksti. Erilaiset ilmaukset voivat olla jossakin kontekstissa mielipiteitä ja toisessa tilanteessa taas jotakin muuta, kuten esimerkkilause *Ah, kahvia!* Kahvikupista siemaisseen mielihyvää uhkuva ilmaus *Ah, kahvia!* kertoo kahvin laadusta ja mielipiteen siitä, että kahvi on hyvää ja juominen koetaan nautinnoksi. *Ah, kahvia!* voisi olla myös kieltäytyminen, jos puhujan ilme näyttää, että kahvia on tullut juotua jo tarpeeksi ja *ah*, ei kiitos yhtään enempää tänään. Voihan ilmaus tarkoittaa myös ilahtunutta ihmetystä siitä, että *ah* täällähän on kahvia valmiina, mikä ei oikeastaan ole mielipideilmaus, vaan enemmän yllättynyt huudahdus tms.

Mielipide on siis ilmaus, joka on mahdollista rakentaa erilaisilla keinoilla ja johon liittyy sosiaalinen konteksti. Mielipide on ikään kuin enemmän kuin osiensa summa ja tämän näkymättömän osan selvittämisen tueksi saisi tutkijalle kehittyä jonkinlainen kuudes, kielitieteellinen aisti. Minun mielipiteeni on, että tämä toistaiseksi kadoksissa oleva palanen on mahdollista löytää ja määritellä, mutta *ah, kahvia* siihen kyllä tarvitaan.

Kirjoittaja toimii apurahatutkijana Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.